

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDATIA „ROMÂNIA DE MÂINE”

LIBERTATE ȘI AUTORITATE Considerații privind rolul instituțiilor

Prof. dr. Aurelian BONDREA

Avertismentul lui Petre Andrei asupra posibilei confuzii între autoritate și formele ei istorice de manifestare privește nu atât metoda de abordare sociologică a temei, cât conținutul și finalitatea conceptualui sau ideii de autoritate în viața socială. Profesorul făcea apel, îndeosebi, la literatura sociologică și filosofică germană și franceză, urmând, în felul acesta, un anumit procedeu de detaliere analitică și exemplificare istorică, însotit de frecvențe generalizări ce comunică teze și concluzii despre care se poate spune că se înscriu sugestiv în actualitatea socială și științifică a epocii noastre. Asemenea generalizări sau teze - datorate unui gânditor profund și exploratormeticul al lumii ideilor sociale și lumii istorice a practicii sociale - pot fi prezentate succint prin câteva enunțuri. Cine cunoaște sau parurge cu interes științific opera socio-

logică a lui Petre Andrei sesizează, bineînțeles, și spiritul său critic față de diverse teorii, ipoteze sau exemple, ca și contribuția sa creătoare la dezvoltarea teoriei, la confrontarea acestia cu viața socială în mișcare. Demonstrând că, în esență ei, autoritatea este rațională, sociologul român descreză ipostazele specifice tipurilor istorice fundamentale, numite expres ca autoritate religioasă, politică și științifică. Este vorba, desigur, atât de autoritatea personală, cât și de cea instituțională în aceste sfere ale vieții sociale.

Este relevantă, din această perspectivă, observația potrivit căreia autoritatea personală este „foarte variabilă și fragilă, deoarece ea depinde mai întâi de persoana care se impune și apoi de indivizii cărora li se impune”, pe când autoritatea instituțională, „constituță mai presus de indivizi prezintă adevărată ga-

ranție de continuitate a conformismului social,”¹⁾ în sensul de „aliniere” sau conformare liberă, rațională, într-o societate civilizată, la legi și norme nescrise ale acesteia.

(Continuare în pag. 6)

Tranzitia spre economia de piață STRATEGII MANAGERIALE

Prof. dr. Mihail DUMITRESCU,
director general al Institutului Român
de Management (I.R.O.M.A.)

Trecerea, după revoluția din decembrie 1989, la economia de piață a impus o reformă politică de esență, care a determinat, apoi, acțiuni de restructurare a economiei naționale în toate componente sale. Firește, este necesar să se aibă în vedere că ne aflăm într-o perioadă de tranzitie, că anumite elemente ale economiei de piață nu au fost realizate pe deplin.

Societatea și economia fiind dominate o mare perioadă de timp de fenomene de supracentralizare, care și-au pus amprenta, atât pe modul de a conduce și acționa, cât și pe mentalitatea factorilor de decizie, și nu numai, a fost și mai este utilă o înțelegere amănunțită a tuturor mecanismelor economiei de piață. Esențial nu se pare faptul că economia de piață este o economie concurențială, pluralistă din punct de vedere al pro-

prietății, o economie care consacra piața cumpărătorului.

Pare surprinzător că, declanșând asemenea resorturi, am înregistrat însă pronunțate scăderi ale unor indicatori esențiali pentru funcționarea economică, aşa cum sunt producția, productivitatea muncii, exportul.

Starea generală de criză resimțită de toată lumea a antrenat fenomene inflaționiste, apariția șomajului, creșterea nemotivată a prețurilor. Suntem martori unor dezechilibre între cerere și ofertă, resurse și capacitate, care constituie factori ce perturbă starea economică și, odată cu aceasta, și climatul social. Această situație nu trebuie tratată ca o fatalitate la

nivelul societăților comerciale, ea reflectând, în condițiile de autonomie conferită, mai degrabă o înțelegere nepotrivită a rolului managementului - factor decisiv al redresării economico-sociale.

Au fost realizate până acum o serie de noi premise cu caracter legislativ și structural care să permită întreprinderea unor acțiuni pe termen scurt și mediu. Fiecare agent economic are datoria să pornească de la faptul că **managementul este o resursă a dezvoltării**, din fericire inepuizabilă, că principalele sale misiuni sunt: conducerea oamenilor, introducerea noului și stăpânirea relațiilor cu mediul.

În continuare, dorim să

ne opriam asupra unor priorități manageriale la nivelul societăților comerciale, în ideea declarată de la început că realizarea acestora va conduce la revitalizarea urgentă a producției și a proceselor de producție de înalt nivel calitativ și competițional, care constituie, în fapt, cheia succesului.

Înainte de toate, orice societate comercială este necesar să aibă elaborată o analiză diagnostică asupra stării generale a acestei entități, analiză care se cere raportată la noile realități economice. Analiza diagnostică, ca punct de plecare al tuturor măsurilor de întreprins, va fi efectuată cu foarte mare atenție de către specialiști proprii și, ori de câte ori este posibil, și cu sprijinul unor consulanți din afara societății comerciale.

(Continuare în pag. 6)

Pledoarie pentru respectarea relației dintre populație și resurse

Acad. Ștefan MILCU

Una din legile fundamentale ale biologiei este interdependența dintre dimensiunile populației vegetale și animale și resursele de existență, variabile după necesități, fie că este vorba despre gen sau specie, dar definite în comun ca resurse materiale și energetice. Genul HOMO, cu speciile și rasele lui, nu face excepție de la această lege esențială. Asistăm la o creștere necontrolată a populației umane care, în 2000 de ani, a ajuns de la circa 250 de milioane la 6 miliarde, cu perspectiva depășirii acesteia într-un viitor apropiat. În asemenea condiții, problematica resurselor pentru existența speciei umane dobândește o perspectivă ce nu poate fi ignorată.

Se știe astăzi că resursele planetei sunt limitate, iar pe de altă parte, consumul lor este în continuă creștere, apropiindu-se de limita toleranței. Încă de astăzi se proliferază criza de apă dulce, care se va accentua în mileniul următor. Din acest punct de vedere este caracteristic faptul că, în anumite zone, apa dulce se obține prin desalinizare.

Carențele resurselor au aspecte diferite în zone diferite ale planetei. Unul dintre cele mai dramatice fenomene îl constituie foamea. De altfel, până la descoperirea și aclimatizarea cartofului în Europa, milioane de oameni au murit de foame. La cele două exemple trebuie să adăugăm criza de locuințe a cărei tragică realitate există în grade diferite, în diferite țări. Tara noastră nu face excepție cu mariile sale aglomerări umane. Se adaugă aici și părsirea satelor și aglomerarea populației în orașe mari, în continuă creștere.

În natură, interrelația dintre dimensiunile unei populații și resurse este reglată prin numeroase forme de limitare spontană a nașterilor și intervenția prădătorilor. Acest echilibru a fost perturbat de om care, prin tehnologie și risipă, a generat lupte pentru teritori, răboie de pradă și asistență socială sub limita demnității și decentei. Din această perspectivă ar trebui să reflectăm la pericolul scăderii natalității în țara noastră, la necesitatea planificării familiiale și la abolirea poluării.

**Excelenței sale,
domnului
prof. univ. dr.
Emil Constantinescu,
Președintele ales
al României**

Stimate domnule Președinte,

Fundația „România de Mâine” și Universitatea „Spiru Haret” salută alegerea dumneavoastră în înalta funcție de Președinte al României, vă felicită pentru încredere accordată de majoritatea electoratului român și vă urează mult succes în îndeplinirea mandatului încredințat, a angajamentelor asumate spre binele țării și prosperitatea poporului român.

Vă asigurăm, domnule președinte, de întregul sprijin al Fundației „România de Mâine”, al prestigiosului corp didactic al Universității „Spiru Haret” în exercitarea cu bune rezultate a înaltei magistraturi pe care v-ați asumat-o, cu speranța că viața spirituală, cultura, știință, învățământul superior - căruia îi aparțineți ca personalitate proeminentă - vor parurge în anii cât vă veți afla în fruntea țării, un drum ascendent de împliniri și succese atât de necesare în această epocă de profunde transformări.

Vă dorim, domnule președinte, multă sănătate și putere de muncă pe măsura răspunderii cu care țara v-a investit ca președinte al tuturor românilor.

Cu deosebit respect și considerație,

Prof. univ. dr.
AURELIAN BONDREA
Președintele Consiliului de Conducere
al Fundației „România de Mâine“
și al Senatului Universității „Spiru Haret“.

București, 21 noiembrie 1996

DEZINDUSTRIALIZAREA - „COMPONENTĂ NECESARĂ” A TRANZIȚIEI? (II)

Dr. Nicolae RADU
Dr. Carmen FURTUNĂ

Situată forței de muncă din orașul Caracal. În prima parte a studiului nostru, am pus în evidență câteva aspecte relevante pentru starea economică a principalelor întreprinderi din orașul Caracal, în intervalul 1989-1996. Situația forței de muncă din aceste unități vine să întreagă imaginea. „Cei mai fericiți locuitori ai orașului nostru sunt cei care nu au devenit someri și au reușit să-și păstreze locul de muncă. Primesc, însă, în marea lor majoritate, salarii foarte mici. Somerii au încercat să-și găsească locuri de muncă la patroni. Cei care au dispus de un anumit capital și-au deschis diferite firme. Alții au început să practice un comerț nu tocmai licit. Cei care au avut pământ la jăru să-sau retras acolo, trăind din cultivarea pământului. Dar, numeroși sunt și cei care nu au pământ și nici capital. Aceștia sunt nevoiți să muncească „la negru”, ca zilieri, în agricultură, la particulare. Sunt plătiți atât în bani - 7.000 - 10.000 lei/zi -, cât și în produse alimentare.

Ca o consecință a somajului, se înregistrează o creștere serioasă a ratei delincvenței. «Mulți s-au apucat de furat», pentru a avea din ce trăi.

În concluzie, se poate spune că situația forței de muncă în orașul nostru, ca și în alte localități urbane, este deosebit de gravă. Majoritatea oamenilor este foarte săracă, chiar și a celor care lucrează în întreprinderi, la patroni sau „la negru”.

În cazul orașului Caracal, lucrurile ni se prezintă și mai limpezi:

• **ROMVAG SA**, întreprindere de bază a orașului, a pierdut, în intervalul 1989-1996, aproape 75% din forța de muncă. De la 4300 de salariați a ajuns, în prezent, la 1.100 (25,6%). Trebuie menționat, însă, că, în 1994, numărul salariaților reprezenta doar cca 10%. Prăbușirea CAER a avut consecințe directe și cu adevarat dramatice asupra evoluției întreprinderii.

• **Întreprinderea de anvelope** a fost nevoie să disponibilizeze aproximativ 50% din angajații unității. Restul lucrează, însă, doar 15 zile pe lună, ceea ce exprimă adevarata stare de lucruri din această întreprindere. De fapt, somajul real este cu mult mai mare.

• **Întreprinderea de tricotaje „Romana"** este într-o situație aparte. Calitatea managementului a salvat unitatea, dar cu prețul unor eforturi deosebite și al acceptării unor salarii mult mai mici.

• **Întreprinderea de conserve** era cea mai mare din țară. Desfășurarea C.A.P.-urilor a pus-o în risc, dar și s-au repartizat 15 mii de hectare, pentru a-si produce materia primă necesară. Terenul a fost cultivat, însă, cu grâu și porumb. Consecințele? Cea mai mare parte a muncitorilor se află în somaj tehnic. Calitatea deosebită a managementului a salvat întreprinderea „Romana", dar slaba calitate a conducerii unității a condus la prăbușirea întreprinderii de conserve.

• **Întreprinderea de irigații**, al cărei personal este bugetar, este menținută artificial.

Cercetarea științifică la Universitatea „Spiru Haret“

După cum se poate constata, tipologia întreprinderilor din orașul Caracal se confruntă cu o realitate la fel de dramatică, precum cea întâlnită în municipiul Giurgiu. Au înregistrat căderi evidente și grave întreprinderile cu desfășare pe piața CAER, cele aparținând industriei grele, dar și cele care au „beneficiat" de un management eronat, lipsit de competență.

Soluția ce se conturează pare a fi legată îndeosebi de **managementul de calitate și de efortul oamenilor**. În ansamblu, însă, tendința de dezindustrializare este globală și evidentă și în cazul orașului Caracal.

Muncitorii, deveniți someri, au reușit, uneori, să-și găsească de lucru, dar nu în sfera industriei. Ei au devenit lucrători în agricultură, angajați la patroni, s-au apucat de comerț etc. Formația lor industrială, dacă nu a fost total pierdută, a fost orientată spre ale domeniilor.

Alte două cazuri și semnificația lor.

Orașul Mizil avea, în anul 1989, un număr de 17.330 de locuitori. În 1996, populația a ajuns la 18.000 de locuitori. După cum relevă cifrele, sporul demografic a fost mic, dacă îl raportăm la ansamblul populației. Este destul de clar faptul că procesul de imigrare a încremat, practic, și că orașul va cunoaște, curând, un declin evident, dacă tendința actuală va continua să se mențină.

Elementele prezentate până acum ne conduc la constatarea că, în cazul întreprinderilor din orașele Giurgiu, Botoșani, Caracal, Mizil, asistăm la manifestarea vizibilă a unui proces de dezindustrializare, cu caracter global, cu disponibilitatea accentuată a forței de muncă, precum și cu o pierdere serioasă a gradului de tehnicitate și

prindere mecanică din Mizil, cu peste 4000 de muncitori, practic nu mai există astăzi, iar faptul că numărul muncitorilor de la întreprinderea „RELAXA" a crescut confirmă aprecierea de mai înainte. De fapt, în procesul de dezindustrializare, o parte dintre muncitorii dobândesc statut de somer, iar o altă parte ocupă, cel puțin la început, locuri de muncă nepotrivite cu calificarea lor. Ce ne pot spune cifrele de felul celor următoare: 15 păvălii, 2 brătrăii, 5 restaurante etc.? Faptul că sectorul privat nu poate absorbi decât parțial muncitorii disponibilizați și nu poate utiliza la adevarata valoare capacitatea profesională a acestora.

Orașul Craiova este interesant și relevant a fi prezentat, întrucât a condus la formularea unei ipoteze ce merită a fi studiată în continuare.

Iată cum se prezintă situația principalelor întreprinderi ale municipiului în intervalul 1989-1996 (tabelul 1).

Principalele unități economice din municipiul Craiova au pierdut un procent însemnat (aproape 25%) din forța de muncă, însă mai redus comparativ cu cel înregistrat de orașele analizate anterior. În unele cazuri, este vorba de intervenția investițiilor străine în revigorarea unor unități, în altele nu.

Ipoteza care s-a conturat și care merită a fi luate în serios în atenție este că, în cazul marilor orașe, au existat un interes și o grija aparte pentru conservarea și protejarea forței de muncă, a calității ei profesionale. Modalitățile au fost: atragerea și stimularea investițiilor străine, intervenția directă a Fondului Proprietății de Stat, atenția acordată managementului de calitate etc. Fiind doar o ipoteză, vom încerca să-o verificăm în anul următor. Oricum, se pare că ipoteza este valabilă și în cazul orașului Ploiești. și întreprinderile acestui oraș înregistrează disponibilități de personal, dar acestea se realizează „cu pași mai mici", nu au dramatismul celor întâlnite în unitățile economice din centrele urbane mai mici.

Elementele prezentate până acum ne conduc la constatarea că, în cazul întreprinderilor din orașele Giurgiu, Botoșani, Caracal, Mizil, asistăm la manifestarea vizibilă a unui proces de dezindustrializare, cu caracter global, cu disponibilitatea accentuată a forței de muncă, precum și cu o pierdere serioasă a gradului de tehnicitate și

COLEGIILE REVISTEI „OPINIA NAȚIONALĂ”

COLEGIUL PENTRU REFORMĂ ȘI RELANSAREA ECONOMIEI NAȚIONALE

- Acad. Alexandru Bărădeanu
- Acad. Anghel Rugina
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof.dr. Constantin Ionete
- Prof.dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
- Prof.dr.doc. Alexandru Zanfir
- Prof.dr. Mircea Druc
- Prof.dr. Alexandru Albu
- Prof.dr. Mihai Părăluță
- Prof.dr. Gheorghe Zaman
- Prof.dr. Petre Mălcome
- Prof.dr. Mihai Dumitrescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE ȘTIINȚEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

- Acad. Stefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Stefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Stefan I. Ștefănescu
- Acad. Marius Peculea
- Prof.dr. Liviu Maior
- Prof.dr. Grigore Brâncuș
- Prof.dr. Dan Ghiozel
- Prof.dr. Emil Tocaci
- Prof.dr.doc. Grigore Posea
- Prof.dr. Gheorghe Secără
- Prof.dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE CULTURII ȘI ARTEI

- Acad. Eugen Simion
- Prof.dr. Alexandru Boboc, membru corespondent al Academiei Române
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Săraru
- Prof.dr. Ion Dodu Bălan
- Prof.dr. Victor Giuleanu
- Dumitru Radu Popescu

COLEGIUL PENTRU IDEEA NAȚIONALĂ ȘI SOCIALĂ ÎN ROMÂNIA

- Prof.dr. Aurelian Bondrea
- Prof.dr. Mitropolit Antonie Plămădeala
- Prof.dr. Ioan Scurtu
- Prof.dr.doc. Titu Georgescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE JUSTIȚIEI, STATULUI DE DREPT ȘI DEMOCRAȚIEI

- Acad. Ion Filipescu
- Acad. Vasile Gionea
- Prof.dr. Gheorghe Uglean
- Prof.dr. Antonie Iorgovan
- Prof.dr. Adam Popescu
- Prof.dr. Nică Popa
- Prof.dr. Andrei Popescu
- Prof.dr. Victor Dan Zătescu

Director:
Prof.dr. AURELIAN BONDREA

politica economică lipsită de lin-
pezime. Soluții ce se conturează?
Management de calitate, competitiv,
asumarea austerității și efortului,
investiții de capital autohton și străin.

1) Operator de teren: Car-
men-Irina Roșu (Pavel), studentă la Facultatea de Sociologie- Psihologie.

2) Operator de teren: Gh. U.

3) Operator de teren: F.I.

ÎN CONSENS DEPLIN CU VOCATIA CULTURAL - ȘTIINȚIFICĂ A FUNDĂȚIEI „ROMÂNIA DE MÂINE"

- Dezbateri în Consiliul Editorial și Cultural al Fundației -

Recent, a avut loc ședința Consiliului Editorial și Cultural al Fundației „România de Mâine". Participanții la ședință au apreciat activitatea pozitivă desfășurată de Editura Fundației „România de Mâine", înființată în 1992, lucrările de înalt nivel teoretic, ca și cursurile și manualele universitare de specialitate apărute în cadrul Editurii, considerând-o contribuție la dezvoltarea științei și culturii românești, la imbogățirea vieții spirituale a țării, la sprijinirea desfășurării în bune condiții a învățământului universitar. Au fost dezbatute, totodată, orientările activității editoriale viitoare a Fundației, fiind formulate propuneri și sugestii menite să asigure afirmarea mai puternică a vocației culturale și științifice a Fundației „România de Mâine", să contribuie la angajarea ei mai activă în dialogul cultural contemporan.

În acest sens, prof. dr. Ion Rebedeu, prim-vicepreședinte al Fundației „România de Mâine",

președintele Consiliului Editorial și Cultural, evidențiant direcțiile majore ale activității editoriale a Fundației în următorii ani, a subliniat importanța orientării acesteia spre publicarea unor lucrări fundamentale, de referință, cu certă valoare teoretică, științifică, de larg interes național. Participanții la ședință au relevat, totodată, preocuparea Editurii Fundației pentru publicarea de lucrări literare, de filozofie, sociologie, economie, a unor opere științifice care să se constituie în permanență românești pentru posteritate, reprezentând contribuții originale la imbogățirea tezaurului cultural-științific al poporului nostru. În același timp, s-a subliniat că Editura Fundației se va deschide mai larg spre valorile științei și culturii universale, urmând să publice, în acest scop, și traduceri ale unor lucrări ce s-au impus pe plan internațional prin jumătate lor teoretică.

O altă direcție fundamentală a activității editoriale - aşa cum au arătat participanții la dezbateri - va

fi, în continuare, publicarea de cursuri și manuale universitare, elaborate de prestigioase personalități ale învățământului, științei și culturii românești, tipărirea altor materiale didactice pentru studenții facultăților Universității „Spiru Haret" în cele mai diferențiate domenii - sociologie, filosofie, drept, economie, medicină, biologie, psihopedagogie, muzică, sport și.

În lumina acestor orientări prioritare va fi elaborat Planul editorial pe anul 1997, care va fi dezbatut și aprobat la ședința viitoare a Consiliului.

În cadrul ședinței au fost abordate și aspecte de natură economico-financiară ale activității editoriale, ale im bunătățirii difuzării și popularizării cărților, manualelor, cursurilor tipărite în Editura Fundației „România de Mâine". În vederea perfectionării activității acestaia a fost elaborat - urmând să fie discutat și aprobat - Regulamentul privind metodologia muncii editoriale.

Denumirea întreprinderii	Numărul muncitorilor în 1989	Numărul muncitorilor în 1996
1. Întreprinderea de Mașini Agricole și Tractoare	2.036	1.569 (77,1%)
2. Olteț Redae	4.125	3.094 (75,0%)
3. Electropatere	8.357	6.359 (76,1%)
4. Doljchim	3.759	3.092 (82,3%)
5. Elpreco	619	511 (82,5%)
TOTAL	18.896	14.625 (77,4%)

Tabelul 1

În manuscrisul 2291, fila 55, aflat la Academia Română și reprobus în unele ediții ale scrisorilor social-politice, GÂNDITORUL FĂRĂ DE PERECHÉ al românițăi în marginile valabilității valorilor socotea că fiecare lucru poartă în sine însăși măsura sa. „De aceea - nota Mihai Eminescu - e o caracteristică a omului intelligent și de bună-credință, că formulând lucruri sau raporturi în scris sau vorbire, va cerca să facă în măsura dictată de firea lucrurilor, în scurt: expresia celor cugetate va fi adecvată cu materialul cugetat. Asta e specific uman. Pe cînd omul neintelligent face din sine însuși măsura lucrurilor și mestecă subiectul său în cele ce sunt și se-ntâmplă - cel intelligent și de bună-credință va cerca să se dezbată de tot ce-ar putea să-i întunecă judecata. Inteligența e putință - buna-credință e voință de-a vedea și reproduce obiectiv cele ce există și se-ntâmplă”.

Mutatis mutandis și respectând proporțiile cuvenite, tot așa stau lucrurile în volumul **OPINIA PUBLICĂ, DEMOCRATIA ȘI STATUL DE DREPT**, scris de prof. dr. Aurelian Bondrea și apărut de curând (1996) în Editura Fundației „ROMÂNIA DE MÂINE”, întrucăt autorul este o persoană inteligentă și lucidă, iar volumul său reproduce obiectiv, „fără ură și fără părtinire” raporturile reale dintre cele trei concepte și le caracterează adevarat. Prin esență și prin tezele sale fundamentale, volumul menționat, adâncște, pe baza unei bibliografii concludente, teme de interes național, cum sunt, de exemplu: 1) **Opinia publică și interesele naționale**; 2) **Resursele constructive ale conducerii democratice a societății**; 3) **Exigente în studierea opiniei publice**; 4) **Tranzitia din perspectiva intereselor supreme ale națiunii**; 5) **Cultura democrației - structuri și funcții sociale** (capitole cuprinzând fiecare multe subcapitole - de la 5 până la 12).

Cititorii știu, desigur, că termenul de **opnie publică** este foarte vechi și că a fost legat în istorie de „**demos**” și amândoi de stat. Grecia veche denumea opinia publică prin termenii „**ossa**”, „**pheme**” și „**nomos**”, iar Roma antică - „**fama**”, „**fama popularis**” sau „**vox populi**”, Evul Mediu - „**consensus**”, „**pubblica voce, e famma**” (= Machiavelli) și, ceva mai târziu, Apusul european o denumea, prin luministul Charles Montesquieu, „**esprit général**”, iar prin Jean Jacques Rousseau - „**la volonté générale**”. În vechime, indiferent de terminologia întrebuiantă, opinia publică, la fel cu democrația, era lipsită de fondul ei esențial - poporul - de vreme ce în Roma, bunăoară, slavii, libertății și femeile, pelerinii și străinii aflați temporar într-un loc nu făceau parte din „**demos**”. Epoca modernă și contemporană, îndeosebi Anglia și Statele Unite ale Americii, a conceptualizat termenul, sub aspectele lui democratice și parlamentare, scoțând în relief caracterele lui de filosofie, psihologie socială, politică, istorie, sociologie, altele, fără să ajungă la un **sensus communis** care să convină **omni et soli definito**.

Profesorul Aurelian Bondrea, cu preocupări îndelungate (25-30 de ani), în studiul opiniei publice, nu s-a lăsat ispitit de pendularile ei istorice, ci preluând, cu prudență, nucleul de semnificație al definițiilor date și lăsând în umbră discuțiile de tip „**scolastic**” brodate în jurul ei, propune conștiinței publice românești conceptul de **opnie națională**, pornind de la prevederea constituțională conform căreia România (de după 1989) „este stat de drept democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității

Putință și voință de-a vedea și reproduce obiectiv cele ce există și se-ntâmplă

Ion Mihail POPESCU

„În procesul tranzitiei, în drumul către societatea viitoare, către România de mâine, problematica dezvoltării în libertate și democrație este strâns legată de existența și acțiunile statului de drept, iar puterea și funcționalitatea acestuia depind, la rândul lor, de conștiința, exprimarea și valorificarea opiniei publice naționale.”

AURELIAN BONDREA
**Opinia publică,
democrația
și statul de drept**

umane, dreptatea și pluralismul politic reprezentă valori supreme și sunt garantate”.

Așa că raporturile dintre opinia publică națională, democrație și statul de drept (cu instituțiile sale) sunt unitare și complementare și privesc prezentul, dar, mai cu seamă, viitorul României de mâine, legăturile dintre individ și comunitatea națională, respectând, în principiu, în parte și în realitatea socială, drepturile și libertățile fiecaruia și ale tuturor, ceea ce nu înseamnă, evident, confundarea pluralismului cu haosul, a libertății cu anarhia, a legii cu „spectrul dictaturii”. Acestea presupun, firește, o deschidere permanentă spre dialog, în care diversitatea opiniei, cultivând potențial și real -, drepturile și îndatoririle cetățenilor, își găsește și își regăsește rolul nimerit. „În acest dialog și în această confruntare nu este totdeauna simplu și ușor de a distinge ceea ce este cu adevărat național și ceea ce este, dimpotrivă, parțial, de grup, drapat însă în haina interesului general. În pofta acestor dificultăți, raportarea opiniei publice la o categorie de interes, și anume la cele de natură și valoare națională, introduce un criteriu obiectiv în înțelegerea și aprecierea opiniei publice, înlesnind astfel identificarea acelei sume de trăsături care îi conferă acesteia caracteristicile specifice opiniei naționale”.

Din aceste premise solide decurg multe concluzii, dintre care unele sunt următoarele:

1. Este necesară unirea tuturor eforturilor creative pentru a descifra în condițiile României de azi **în ce fel, pe ce căi** opinia publică, democrația pluralistă și statul de drept acordă adevărată libertate, accesul la mereu căutată prosperitate a fiecaruia și a tuturor; ea are caracter dinamic, nu static; e o modalitate de promovare și de exprimare a pozițiilor față de interesele naționale și de confruntare în procesul de creștere a democrației în condițiile pluralismului politic ale unei societăți de tranzitie în drumul ei irevocabil spre binele național.

2. Interesele naționale, înțelese și interpretate în moduri diferite de diferite categorii social-profesionale, partide politice, grupări, organizații și

exemplu: a) clarificarea conceptului de tranzitie; b) evaluarea realistă a resurselor materiale și umane ale României; c) definirea naturii și scopurilor reformelor economice și sociale; d) perfecționarea conducerii democratice a societății românești în condițiile pluralismului politic; e) restructurarea relațiilor de proprietate conform prevederilor constituționale, stimularea tuturor formelor de proprietate (de stat, cooperativă, privată); f) coordonatele privatizării și consecințele ei social-economice; g) strategia restrukturării și modernizării ramurilor economiei naționale în raport cu mijloacele și resursele existente; h) câmpul de acțiune al liberei inițiative pentru înființarea și dezvoltarea societăților comerciale pe temeuriile veniturilor provenite din muncă proprie, în condițiile respectării legilor statului; i) locul și rolul învățământului, științei și culturii în asigurarea progresului economico-social și spiritual al României de mâine; j) conceptul de protecție socială; k) analiza sociologică a transformărilor sociale și de clasă în perspectiva României de mâine; l) analiza genezei structurilor politice și sociale ale tranzitiei; m) respectul instituțiilor fundamentale ale statului de drept, al libertăților democratice și îndatoririlor civice, al supremăției legii în asigurarea ordinii de drept și liniștii publice, asigurării egalității **reale** a tuturor cetățenilor în fața legii, fără nici un fel de discriminare și fără nici un fel de privilegii; n) politica externă a României în concordanță deplină cu interesele naționale, promovarea colaborării cu toate statele și popoarele lumii pe temeuriile respectării principiilor egalității și avantajului mutual. Toate temele supuse dezbatării, și altele noi care s-ar putea adăuga, sunt subordonate afirmării, dezvoltării și întăriri statului național, democrației și libertății, opiniei naționale, schimbării în continuă desfășurare.

5. Statului de drept î se cuvine respectul maxim al fiecarui cetățean și al tuturor. Prin mijlocirea lui se exercită autoritatea legitimată de popor prin separarea puterilor în stat (legislativă, executivă, judecătorească), pusă în slujba națiunii și asigurând (și garantând drepturile, libertățile și îndatoririle individului și societății). Scopul lui nu e de a persecuta pe unii și de a proteja pe alții, ci de a împleti armonizator interesele, drepturile și libertățile fiecaruia (proprietatea indivizilor) cu cerințele de socializare (necesare dinamicii sociale), astfel încât statul, acum și în România de mâine, să fie **garantul** drepturilor și libertăților cetățenești și, concomitent, **păzitorul** intransigent al îndatoririlor, având la temelie **un sistem legislativ democratic**, în care **primum-movens-ul** îl reprezintă prevederea (constituțională) potrivit căreia „**NIMENI NU ESTE MAI PRESUS DE LEGE**“. Acest „**primum-movens**“ pune în mișcare (sau ar trebui să pună) legăturile dialectice dintre opinia publică, democrație și statul de drept în condițiile tranzitiei României spre viitorul ei de mâine. Nici unul din elementele trinomului menționat nu acționează singur și nici exclusiv. Trinomul **OPINIE PUBLICĂ, DEMOCRATIE ȘI STATUL DE DREPT** reprezintă interfața celor trei elemente componente care constituie suflul viu al tuturor democrațiilor și, în context, al României de mâine. Cei care au citit volumul caracterizat aici și acum și-au dat seama de acest adevărat mai presus de orice constatare; cei care nu l-au citit, dar îl vor citi nu se vor îndoia deloc de valabilitatea adevărului descoperit în paginile lui.

MOMENT SEMNIFICATIV în afirmarea dramaturgiei naționale

Prof.univ.dr. Ion DODU BĂLAN

Au și creatorii de valori spirituale (regizori, artiști interpreți, plasticieni - pictori și sculptori - compozitori etc.) soarta lor, ca și cărțile. *Habent sua fata libelli* - zicea Terentianus Maurus.

Cu toții au o soartă schimbătoare, mai ales în orizontul postumității, când e vorba de creatorii de spectacole care n-au putut fi înregistrate cu mijloacele electronice.

În mare măsură, creația acestora s-a consumat în ceasurile în care s-a desfășurat pe scenă. I-a salvat de uitare ecoul stârnit în conștiința spectatorilor. Dar cât poate să dureze și acest ecou?

Dintre toți soarta cea mai ingrată au avut-o și o mai puțină regizorii, acei nevăzuți creatori de magnifice spectacole, al căror chip rămâne într-o fotografie, precum al excepționalului regizor **Sică Alexandrescu** din fotografia din această pagină, aflat lângă dramaturgii Horia Lovinescu, Aurel Baranga și criticul Ion Dodu Bălan și Radu Popescu. Mă simt dator să o reproduc, întrucât patru dintre ei s-au dus în lumea umbrelor, acolo „où les noms se mèlancolissent, comme des pas dans un église“, cum ar fi zis Apollinaire.

Uitarea unor creatori se produce odată cu stingerea lor fizică. Gloria altora - „cette plantes tardives l'amante des tombeaux“, cum o definea Alfred de Musset, răsare abia după apusul omului, ca lumina din poezia *La Steaua* de Mihai Eminescu:

*Lumina stelei ce-a pierit
Încet pe cer se suie
Era pe când nu s-a zărit
Azi o vedem și nu e.*

Puțini creatori sunt apreciați și în timpul vieții pământești și în eternitate, în viața de dincolo. Unul dintre acești puțini este și marele regizor **Sică Alexandrescu**, care, ca să-l parafrazăm pe Horașiu, „n-a pierit în întregime“. Numele său a rămas pe pelicele de film, în numele teatrului din Brașov și al unei străzi din București. L-a smuls „uitării celei oarbe“ excepționalul devotament al distinsei sale soții, Aurelia, care a făcut tot ceea ce omenește a fost posibil pentru memoria ilustrului regizor și om de cultură: **Sică Alexandrescu**.

De la nașterea lui se împlineste anul acesta un secol și evenimentul răscolește amintiri a căror consemnat sper să nu deranjeze pe nimeni.

În anii studenției mele, când frecventam cel mai mult sălile teatrelor bucureștene, dormic să cunosc, să văd, să știu tot ceea ce un frumos, dar modest oraș de

Rosetti, un excelent editor și exeget al uriașului dramaturg -, au remarcat repede acest lucru și inundau, pur și simplu, seară de seară sala teatrului. Ca președinte al cercului studențesc de literatură, care a pregătit o sesiune specială de comunicări pentru Centenarul Caragiale, am luat legătură cu actorul Marcel Anghelescu, neuitatul interpret al lui Pristanda, și cu regizorul Sică Alexandrescu. O zi de neuitat. Era iarnă grea, geroasă și, în ciuda temperaturii scăzute de afară, întreaga mea ființă ardea de rugul emoției, al timidității și al bucuriei. S-a arătat nespus de omesos, de cald și de prietenos. Î-am spus ce vrem să facem, i-am solicitat ajutorul și-am debitat, desigur, destule naivități, fie din pricina emoției, fie a prea marelui entuziasm tineresc. Figură impunătoare prin trăsăturile lui subliniat bărbătești, cu față masivă, cu ochii ca două surli de lumină care străluceau în dosul unor ochelari cu ramă groasă, neagră, cu o voce autoritară, de bas, personalitatea lui Sică Alexandrescu era permanent scăldată într-o calmă și umană căldură pe care interlocutorul o simțea din primele clipe.

Distins, Sică Alexandrescu nu mi s-a părut nici o clipă distanță.

Hotărât, sigur pe gândurile și gusturile sale, nu a încercat deloc să-și impună ideile. Strălucitoarea sa inteligență le impunea în chip firesc, aşa cum le-a impus publicului, fără ca acesta să-i simtă „tirania“, vreme de decenii pe scenele ilustrate de puternica lui personalitate.

După ani și ani ne-am întâlnit din nou în cu totul alte condiții.

Am discutat. Am încheiat niște planuri frumoase. Am făcut o fotografie... și ne-am despărțit. Ultima dată l-am văzut și am discutat cu el în splendidul sediu al ATM-ului.

A plecat. S-a dus acasă... apoi s-a dus spre ceață, spre vis și spre poveste, dar artistul a rămas și va rămâne în inimile noastre, trecătoare și ele, și în istoria eternă a culturii românești.

Studenții în litere nu-l vor putea înțelege niciodată pe deplin pe genialul Caragiale, dacă nu vor parcurge și *Caietele de regie* ale lui Sică Alexandrescu, spectacolele regizate de el pe scena Naționalului bucureștean. Sică Alexandrescu l-a citit pe Caragiale în profunzime și l-a înțeles ca nimeni altul. Studenții - dintre care regretul meu coleg Liviu Călin a devenit, alături de Șerban Cioculescu și Al.

EMINESCU în actualitatea Școlii românești

sicană în comună și care nu aduc bunei-stări a țăranului nici atâtă folos cătu-i negru sub unghie“.

Discrepanțele dintre principiile de înnoire și eventuala incapacitate a celor chemați să le aplique în „marginile firii“ sunt urmărite sau intuite în toate devenirile lor sociale, intelectuale, morale, psihice, pe parcursul unui răstimp îndelungat, la capătul căruia Eminescu înțrevea proporțiile unei posibile tragedii naționale dacă asemenea discrepanțe nu vor dispărea. „**Scoala va fi bună când popa va fi bun, darea mică, subprefecții oameni care să știe administrație, finanțe și economie politică, învățătorii pedagogi; pe când adică va fi și școala școală, statul stat și omul om**“. Viitorul este astfel asociat imperativului **dezvoltării** și situat ca punct esențial de referință al unei **filosofii a educației**, iar școala și realitățile ei inconjurătoare devin temelia sociologică a acesteia. Cât de actual este Eminescu astăzi, când școala românească a ajuns obiect de dispută politică și în spațiul ei se manifestă cele mai contradictorii orientări, se vede și din următorul avertisment: „**Nu restabilirea trecutului, stabilirea unei stări de lucruri oneste și sobre, iată întâia la care se mărginește originea din noi**“.

Iar starea de lucruri onestă și sobră în domeniul învățământului înseamnă, ieri ca și azi, ridicarea școlii românești de pretutindeni la rangul unei adevărate instituții de educație și cultură, tutelată de marile idealuri ale națiunii române. Tocmai de aceea, la temelia recomandărilor sale de **îndreptare a școlii**, Eminescu așeaază carteza didactică de bună calitate, carteza de citire capabilă să sintetizeze întreaga bogăție de gânduri exprimate în limba română. Din perspectivă eminesciană, rolul acestui gen de carte este nepereche și de neprüfuit: „**Datu-și-a organul guvernamental cândva seama de ceea ce este o carte de citire pentru clasele primare, o carte în care se cuprind descrierile ale țării proprii, istorisiri din trecutul ei, caracterizarea personajelor mari ale poporului, bucătăi de literatură populară și de arte? O carte de citire nu e numai o enciclopedie națională; ci, dacă e bună și cu îngrijire lucrată, precum au început a se lucra, ea revarsă în mii de capete aceleasi cunoștințe, fără de nici o silă, căci nu se-nvață pe de rost; ea inspiră la zeci de mii de cetăteni viitori aceeași iubire pentru trecutul și brazda pământului lor; ea preface, după o justă observație, o masă de indivizi, ce se-nțâmplă a trăi pe aceeași bucată de pământ, într-un popor ce menține o țară**“.

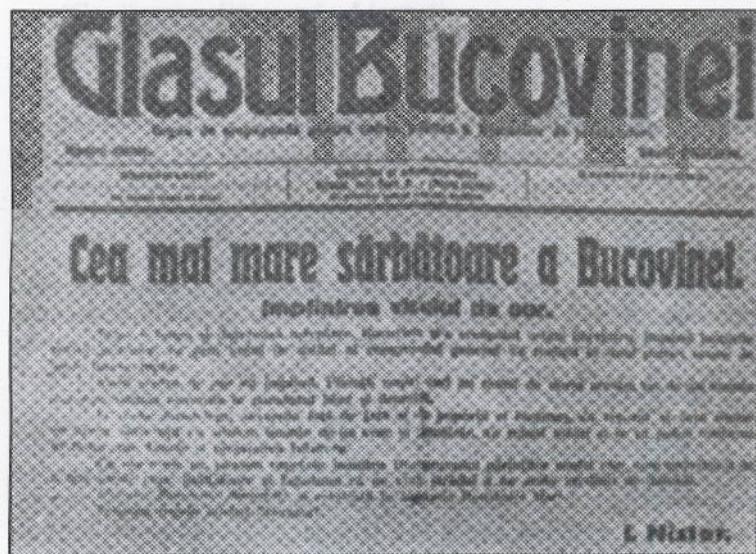
Școala românească este astfel evaluată în cea mai cuprinzătoare perspectivă socială și în legătură nemijlocită cu destinul poporului român. Rareori, până la Eminescu, fusese investită cu sarcini atât de mărete în pregătirea multilaterală a individului. Mai mult decât oricare dintre specialiștii timpului, Eminescu judecă școala în conexiunile ei sociale, în funcțiunile ei unitare și în consecințele multiple asupra întregului proces de formare a personalității, mergeând până la nucleul inanalizabil al unor stări sufletești, a căror observație din perspectiva psihologiei pedagogice îi prilejuiește pagini unice ca interes științific și delectare intelectuală.

Mai cu seamă întru această critică de regenerare a școlii, exemplul eminescian este astăzi de neprüfuit.

Mihai IORDĂNESCU

În 1972, Horia Lovinescu, Sică Alexandrescu, Radu Popescu, Aurel Baranga și autorul articolului de mai sus.

Ziarul „Glasul Bucovinei“ din 29 noiembrie 1918
despre unirea Bucovinei cu România

BUCOVINA, noiembrie 1918, pagina luminosaă în istoria neamului românesc

Dr. Augustin DEAC

În calendarul poporului român 1918 este consemat ca fiind anul unei inconfundabile înăpturi istorice - Marea Unire. Generația marii uniri, în fruntea căreia s-au aflat legendarii corifei ai neamului nostru - I.I.C. Brătianu, Take Ionescu, Pan Halippa, Iancu Flondor, Ștefan Cicio-Pop, Vasile Goldiș, Iuliu Maniu și mulți alții, folosindu-se de condițiile deosebite de prielnice pe plan intern și internațional, au reușit printr-o luptă hotărâtă să reducă la trupul Țării Românești provinciile istorice aflate de veacuri sub lanțul marilor imperii vecini. După ce la 27 martie 1918, Basarabia „s-a cerut acasă“, cum atât de simbolic aprecia Nicolae Iorga, la 28 noiembrie 1918 frații bucovineni hotărâsc reunirea dulcei Bucovine cu țara mamă - România, iar la 1 decembrie 1918, prin votul plebiscitat al românilor transilvăneni se desăvârșește actul istoric al reîntregirii Daco-României.

După cum se știe, în toamna anului 1918, guvernările de la Viena, pentru a salva Imperiul habsburgic de la destrămarea lui firească, lansează, pe lângă cererea de pace adresată președintelui Statelor Unite ale Americii, W. Wilson, și ideea federalizării monarhiei dualiste, cu scopul vădit de a-și continua sistemul lor anacronic de guvernare și a contracara dezideratele legice de libertate și justiție revendicate de popoarele asuprute.

În aceste condiții, deputații români bucovineni din Parlamentul austriac, ferm convinși că pacea nu se poate face și nu poate dura pe continență decât prin liniștirea conștiinței popoarelor asuprute, au făcut, la 4 octombrie 1918, prin președintele Clubului deputaților români bucovineni din Viena, dr. C. Isopescu-Grecu, o Declarație în care remarcau că „românii din monarhie nu mai doreau deloc să sustină alcătuirea de stat de până atunci“ și „pretenția de independență și formarea unui stat național românesc“. La 18 octombrie 1918, după cum se știe, și deputatul român transilvănen Al. Vaida-Voievod a prezentat în Parlamentul ungur o Declarație asemănătoare, nerecunoscând guvernului de la Budapesta dreptul de a-i reprezenta pe români la viitoarea pace mondială.

În urma acestor declarații, la 22 octombrie 1918, a avut loc în Parlamentul de la Viena astăzi numita dezbatere română, în care deputații români bucovineni - Isopescu-Grecu și George Grigorovici, biciuind guvernarile soviniste austro-ungare, au făcut o impunătoare demonstrație împotriva monarhiei dualiste austro-ungare, afirmând deschis desprin-

de pace“, Isopescu-Grecu răspunde, precizând: „Singura soluție rațională a problemei ungare este înăptuirea oligarhiei care domnește de la 1867 și reducerea Ungariei la partea ei ungără“.

Referitor la soarta viitoare a românilor, deputatul bucovinean sublinia: „Noi români nu putem exista decât dacă toți români de pe teritoriile locuite de noi și aparținând sferei noastre economice se vor uni pe deplin într-un singur stat... Nouă românilor nu ne mai rămâne decât o singură dorință în existența noastră: dreptul la auto-determinare națională. Suntem uniți cu toții și stim ce vom. Marele nostru bard al libertății, Mureșanu nu ne va fi cîntat degeaba în anul 1848... cântecul care în calitatea mea de președinte al Consiliului național în ceasul acesta solemn îl repet din toată inima tuturor conaționilor mei:“

*Deșteaptă-te române
din somnul cel de moarte
În care te adânciră
barbarii de tirani,
Acum ori niciodată,
croiește-ți altă soartă
La care să se închine
și cruzii tăi dușmani“.*

La rândul său, deputatul român bucovinean George Grigorovici și-a reînnoit punctul de vedere, exprimat de nenumărate ori în trecut, atât în scris, cât și în diferite cuvântări - dreptul legitim al tuturor românilor de a-și făuri statul național unitar -, subliniind: „La tendința de a uni poporul român nu va renunța niciodată nici un român. Unirea românilor este un ideal și o întâi la care români vor aspira totdeauna în orice timpuri și în orice împrejurări, indiferent de cum va fi constelația lor viitoare, indiferent de chipul cum li se va desfășura soarta pe viitor... Este deci foarte firesc ca români din toate țările din Basarabia, Bucovina și Ungaria să se alipească de statul liber român“.

Astfel, deputatul bucovinean Isopescu-Grecu, după o prezentare amplă a situației dramatice a românilor din monarhia dualistă, demasca politica cameleonă a guvernărilor unguri, care, după ce promovaseră decenii la rând o politică dintre cele mai barbare față de popoarele asuprute, în urma publicării principiilor de pace concepute de președintele S.U.A., W. Wilson, căuta să îmbrace haina democrației pentru a continua aceeași vechie și sovinistă politică.

„Ce vedem pe scena Parlamentului din Budapesta?“ - se întreba deputatul bucovinean. Și tot el răspunde: „Aceași trupă de actori, compusă din magnați și financiari, care, prefăcându-se furioși, joacă liniștit de decenii întregi pe masa de șah a Ungariei, săhul lor politic, repetând până la saturare, totdeauna cu nota sovinistă a urii de rasă, aceleiași fraze despre națiunea ungăr și despre inviolabilitatea statului ungar, indiferent dacă Tisza, Apponyi, Károlyi, Bánffy, oricum îi cheamă pe acești conți și baroni ai finanței, sunt la putere sau în opozitie. Toți au de la naștere în dulap fracul de ministru, pe care ba-l îmbrăca, ba-l dezbracă azi ca ministru cu aluri importante și cu oarecare rezervă politică, luând toate măsurile pentru apăsarea naționalităților, mâine ca opozanți cu pumnii strânsi, îmbuibați în fraze despre libertate și promînd naționalităților marea cu sare! Repertoziul care se joacă azi la Pesta - sublinia Isopescu-Grecu - cu rolurile bine împărtite este cea mai provocatoare comedie care s-a jucat vreodată“. A invocat apoi caracterizarea făcută de „Journal de Debats“, despre „sinceritatea“ contelui Károlyi, care „are o via simpatie pentru Antanta, dar este însă tot atât de sovinist ca și contele Tisza; nu acceptă decât acele reforme care ar avea rezultat subjugarea naționalităților“.

În condițiile intensificării luptei de eliberare națională a popoarelor asuprute din monarhia dualistă austro-ungară, a românilor transilvăneni, a cehilor, slovacilor, croaților, polonezilor, sărbilor, reprezentanții românilor Bucovinei hotărâsc, la 27 octombrie 1918, independența lor, iar la Marele Congres al Bucovinei, ținut la Cernăuți în ziua de 28 noiembrie 1918, împunătorii românilor autonomi, majoritari, precum și ai reprezentanților germani, polonezi și ruteni, decid, în unanimitate, unirea

acestei provincii românești - răpita cu 144 de ani în urmă de Imperiul habsburgic - cu țara mamă - România. În Moțiunea de unire a Bucovinei se preciza: „Congresul general al Bucovinei, întrupând supra Putere a țării și fiind investiți singuri cu puterea legiuitoră, în numele suveranității naționale hotărâm: unirea necondiționată și pe vechie a Bucovinei în vechile ei hotare până la Ceremuș, Colaciu și Nistru cu Regatul României“.

Mihai Eminescu

LA BUCOVINA

N-o uită vreodată, dulce Bucovină,
Geniu-ți romantic, munții în lumină,
Văile în flori,
Răuri resâltânde printre stânce nante,
Apele lucinde-n dalbe diamante
Peste câmpii-n zori.

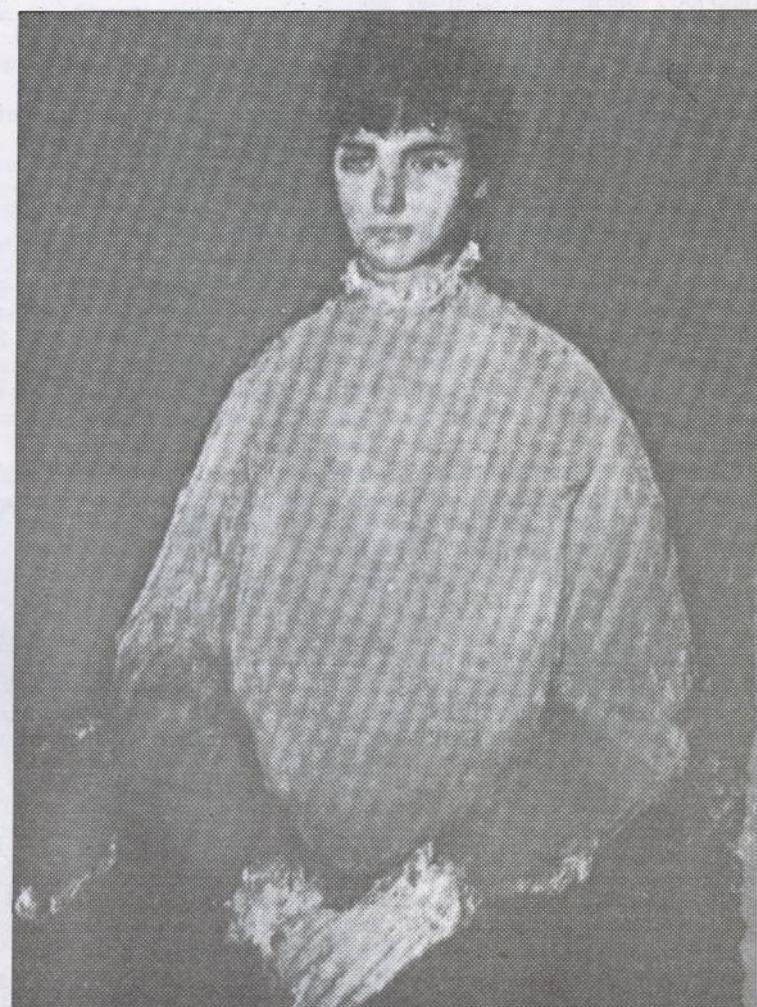
Ale sorții mele plângeri și surâse,
Îngâname-n cânturi, îngâname-n vise
Tainic și ușor,
Toate-mi trec prin gându-mi, trec pe dinainte,
Inima mi-o fură și cu dulci cuvinte
Îmi șoptesc de dor.

Numai lângă șânu-ți geniile rele,
Care îmi descântă firul vieții mele,
Parcă dormita:
Mă lăsară-n pace ca să cânt în lume,
Să-mi visez o soartă mândră de-al meu nume
Și de steaua mea.

Când pe bolta brună tremură Selene,
Cu un pas melodic, cu un pas a lene,
Lin în calea sa;
Eol pe-a sa arpă blândă răsunătoare
Cânt-a noptii dulce, mistică cântare,
Cânt din Valhala.

Atunci ca și silful ce n-adoarme-n pace,
Inima îmi bate, bate și nu tace,
Tremură ușor,
În fantasii mândre ea își face cale,
Peste munți cu codrii, peste deal și vale
Mână al ei dor.

Mână doru-i tăinic colo înspre tine,
Ochiul îmi sclipește, genele-mi sunt pline,
Inima mi-e grea,
Astfel totdeauna, când gândesc la tine,
Sufletul mi-apasă nouri de suspine,
Bucovina mea.
(„Familia“, Budapesta, nr. 25, 1866)

Corneliu Baba: Portret de fată în roz, 1957.

Considerații privind rolul instituțiilor

(Continuare din pag. 1)

Cum am subliniat într-unul din articolele anterioare, se impune atenției, având o evidentă semnificație contemporană, teza sociologului potrivit căreia, în societățile civilizate, legile tind să elibereze instituțiile de influența persoanelor, să le asigure o existență aproape obiectivă, iar prin aceasta, o autoritate funcțională, aptă a satisface, într-o coexistență armonioasă, interesele individului și ale colectivității. Am putea spune că este vorba despre ceea ce se arată sau promite a fi statul de drept, în cadrul căruia libertatea și autoritatea pot și trebuie să se manifeste în deplinătatea valorilor și funcțiilor lor sociale. Dacă și în ce măsură această cerință logică se regăsește în societatea românească actuală - iată o temă de reflecție și

cercetare socială obiectivă și la „obiect”, cum ar trebui să fie orice investigație asupra vieții social-politice a tranzitiei, cu atât mai mult, cu cât se manifestă nu puține fenomene deviantă, inclusiv din cele care - în numele democrației, dar, în realitate, din cauza unor interese singure, inclusiv politice, partizane - due la subminarea autorității legii și a instituțiilor ei reprezentative.

De fapt, istoricește - constată Petre Andrei, abordând anumite ipostaze ale abuzului sau crizei de autoritate, ale caracterului magic, misterios atribuit acesteia în trecutul omenirii - „corelatul autorității charismatice a fost absolutismul și despotismul politic” (p.345), autoritarismul de diverse feluri. De unde și concluzia-avertisment că „autoritatea care înăbușe personalitatea omului și duce la declin spiritual nu poate dura multă

vreme”. În același timp, nu este mai puțin adevărat că „autoritatea politică, al cărei rol este de a veghează asupra normalei funcționării a relațiilor sociale, este îngădătită în puterea să de interesele colectivității, care și poate modifica forma, compunerea și chiar atribuțiile” (p. 346).

Cu alte cuvinte - așa cum au subliniat abordări anterioare în acest cadru - libertatea și autoritatea nu se contrazic, ci se condiționează reciproc dacă se bazează pe domnia legii, dacă societatea acceptă și se călăzușă după principiul - respectat ca atare, nu doar proclamat - potrivit căruia „nimeni nu este mai presus de lege”, cum statusează o prevedere din Constituția României, prevedere ce necesită eforturi continue, educaționale, dar și juridice, pentru a se transforma în realitate generalizată.

1. Petre Andrei. Opere sociologice, vol. III, Editura Academiei, București, 1978, p. 342. Trimiterile ulterioare la acest volum sunt menționate în text.

Strategii manageriale

(Continuare din pag. 1)

Descoperind punctele slabe și tarile în activitatea societății comerciale respective, analiza diagnostic este prima componentă a studiului de fezabilitate, care, potrivit unor metodologii consacrate, aprofundă procesele de evaluare a stării întreprinderilor respective, căutând să dea răspuns printre altele la: • interpretarea atență a indicatorilor economici și finanțieri, constănd ceea ce s-a realizat în analiza diagnostic și raportându-i la unele date concrete privind societatea comercială respectivă; • caracterizarea stării economice și tehnice apelând la interpretări de detaliu puse în corelații multiple; • poziția societății comerciale în mediul economic actual (față de piață) și • politica de ajustare structurală a societății comerciale pentru următorii ani.

Având în vedere noutatea unor procese proprii economiei de piață, pe care specialiștii noștri nu le-au mai aplicat, și luând în calcul procesele ample, cel puțin declarate, de descentralizare, managerii sunt obligați să și definească drept prioritară preocuparea urgentă de pregătire a personalului în mecanismele economiei de piață, cu particularitățile referitoare la etapa de tranzitie. Pregătirea se cere să aibă caracter intensiv, să înceapă cu cadrele de conducere din societățile comerciale și, apoi, treptat, dar printr-un program bine condus, și cu celelalte grupe de salariați. Credem că se cere insistat pe dimensiunea economică a diferitelor procese, dimensiune care operează la nivel microeconomic și unde mentalitățile se cer cel mai mult reconsiderate. Deciziile economice nu se mai iau prin intervențiile organismelor macroeconomice; de aici, marea responsabilitate ce revine managerilor și organismelor de conducere colectivă de la nivelul societăților comerciale.

Fiind în posesia elementelor de definire a stării de sănătate a întreprinderii, având un potențial uman în plin proces de pre-

gătire, ne putem pune, simultan, problemele elaborării unei prime forme a strategiei de acțiune și a restrukturării, cu care aceasta să se afle într-o corelație biunivocă. Strategia este consacrată ca fiind o orientare generală într-o etapă dată, prin care se stabilesc sarcinile fundamentale pentru atingerea obiectivelor și se desemnează direcția acțiunilor principale, în special momentul de declanșare a acestor acțiuni și căutarea mijloacelor pentru optimizarea acțiunilor viitoare.

Restructurarea managerială, care face ordine în mentalități și în sistemele de lucru, trebuie susținută informatic în foarte mare măsură. Reacțiile prompte la variațiile de preț, la modificările în tehnologii și realizarea produselor, capacitatea de a interpreta la fel de rapid semnalele pieței pentru ca, pe baza tuturor acestor elemente, să putem defini liniile de urmat nu mai este posibil de realizat decât în condițiile expansiunii informaticii pentru conducere.

În plan organizațional, în condițiile acelorași principii evocate, sunt foarte multe lucruri de făcut chiar dacă, grăbitate de evenimente, unele societăți comerciale au făcut numai modificări neesențiale. Câteva măsuri de fond se cer necondiționat puse în aplicare. Printre acestea, semnalăm: autonomizarea reală-economică, funcțională și tehnologică a subunităților societăților comerciale (fabriki, secții etc.) și asigurarea condițiilor pentru ca aceste noi unități să poată lucra eficient; dezvoltarea cu precădere a compartimentelor din cadrul funcțiunii comerciale, cu rol hotărător în economia de piață, și a celor din cadrul funcțiunii de cercetare-dezvoltare.

Simultan cu elaborarea unei prime forme a strategiei de acțiune este necesar să concepem și să realizăm restrukturarea societății comerciale. Este vorba, mai întâi, de o restrukturare managerială și organizațională. Această restrukturare este determinată de reforma politică și economică și de modul în care a fost gândită strategia de acțiune. În mod firesc, restruc-

singure și, mai ales, să le gospodărească foarte bine. Credem că, într-o anume măsură, blocajul finanțier cu care sunt confrontate societățile comerciale se datorează utilizării defectuoase a acestora și lipsei de preocupare pentru valorificarea numeroaselor resurse blocate, fără utilizare pentru o anumită societate comercială, dar cu siguranță necesare altora. Normalarea consumurilor materiale și energetice, a utilizării resurselor umane și financiare este o necesitate a conducerii moderne a societăților comerciale, este o practică a tuturor întreprinderilor din țările dezvoltate ale lumii și, în acest context, devine o prioritate a tuturor managerilor.

Mecanismele de relații în activitatea societăților comerciale, în condițiile actuale și în perspectiva privatizării celor cu capital de stat, presupun noi abordări prin prisma manifestării parteneriatului social, domeniul în care pregătirea și preocupările managerilor sunt încă deficitare. Rămânând la nivelul societăților comerciale actuale, majoritatea cu capital de stat, partenerii de dialog sunt membrii consiliului imputernicitor statului, ca reprezentanți ai statului, consiliul de administrație și directorul societății comerciale reprezentând patronul și sindicatele împreună cu reprezentanții sala-

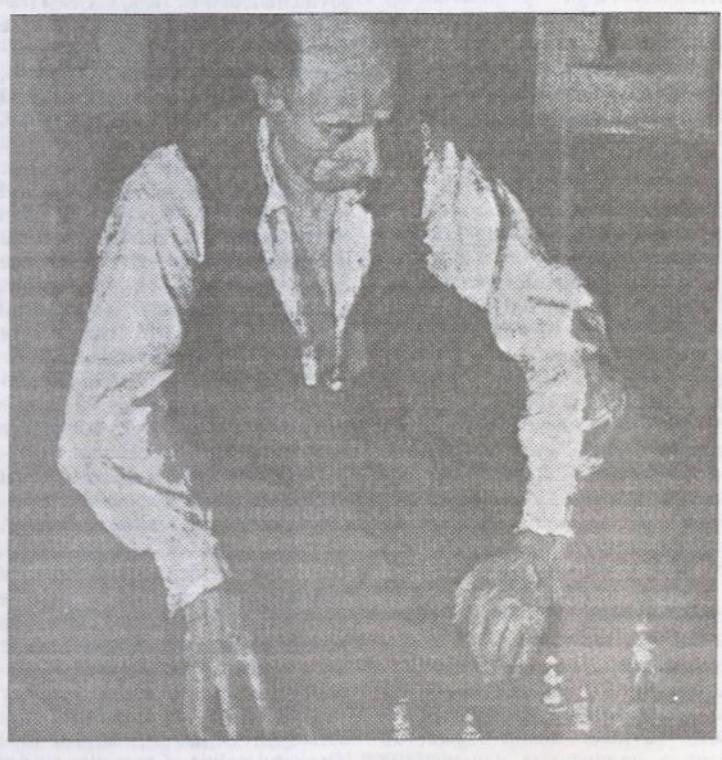
riaților nesindicalizați care reprezintă totalitatea angajaților.

Definite prin acte normative corespunzătoare, atribuțiile partenerilor de dialog economic și social oferă managerilor un câmp de acțiune clar, dar care presupune activități mai puțin practice până acum, de tipul celor privind comunicarea, negocierea și răspunderea socială a deciziilor luate. La nivelul societăților comerciale este necesară chiar realizarea unei culturi a relațiilor partenariale, iar arta de a conduce negocierile se impune a fi dezvoltată, printr-un proces de învățare, la toți partenerii dialogului social.

Desigur, sunt încă multe priorități pe agenda managerilor. Ni se par, însă, esențiale înțelegerea gravitației situației în care se află economia românească și, de aici, intensificarea acțiunilor concrete, efective, mai puțin teoretizate, care să valorifice libertățile proprii economiei de piață, să satisfacă exigențele acesteia și, deci, ale consumatorului. Inteligența și organizarea, probate prin rezultate, ordinea în valori - mai mult ca oricând necesară -, spiritul practic și de inițiativă sunt comandamente care țin de managementul modern și a căror aplicare corectă va revitaliza cu siguranță economia românească și celelalte sectoare de activitate.

Corneliu Baba: Concențeni, 1974

Corneliu Baba: Jucătorul de sah, 1948

(Continuare din numărul trecut)

CONSTANTIN VLAD

Cum ar trebui să apreciem, într-un asemenea context, propunerea președintelui Elțin de a se încheia un acord între Rusia și N.A.T.O.?

VASILE ȘANDRU

Consider că această propunere corespunde, practic, și intenției Alianței de a încheia un astfel de document cu Rusia. Mai greu de înțeles este însă de ce dorește partea rusă ca acest acord să fie încheiat **înaintea** de extinderea NATO? Din acest mod de a pune problema transpare intenția de a negocia nu numai relația Rusia-NATO, ci însă și problema extinderii NATO, adică a primirii țărilor din Europa Centrală și de Est în Alianță, ceea ce privește în mod nemijlocit și interesele de securitate ale acestor țări. De altfel, într-un articol publicat în „Chronica Română” la 18 octombrie a.c., politologul rus dr. Gourjii arată explicit că „apriori refuzând orice analogie cu Conferința de la Yalta, remarcă faptul că, după cum se știe, Rusia, în mod confidențial, duce tratative pe această problemă cu SUA și cu Marea Britanie. Există contacte cu Germania și cu Franța...”. Rezultă destul de lăptit că se încercă, și în actualele împrejurări, să se negocieze și să se ia decizii privind soarta statelor independente din Centrul Europei fără participarea lor. Într-adevăr, de ce nu poartă Rusia dialoguri deschise cu aceste țări, în spirit de bună-veinătate, pe bază de respect reciproc?

Pe altă parte, potrivit aprecierilor unor politologi ruși, Rusia nu a manifestat, după destrămarea URSS, interesul cuvenit față de relațiile cu țările foste socialiste din Europa. Acad. Oleg Bogomolov, directorul Institutului de Studii Economice și Politice Internaționale al Academiei Ruse de Științe, arată, de exemplu, într-un studiu publicat într-o culegere apărută la Moscova în 1995 („Rusia și Europa Centrală în noile realități geopolitice”): „Relațiile dintre Rusia și țările regiunii au fost de la bun început (după destrămarea URSS - n.n.) împovărată de neîncredere și suspiciune reciprocă. Diplomatia rusă în loc să procedeze la acțiuni active a contemplat destul de pasiv aceste fenomene negative fără să întreprindă pași efectivi de întărire a încrederei”. Tot el menționează că „attenția principală a liderilor Rusiei a fost absorbită de relațiile cu Occidentul, în primul rând, cu SUA”, dar după ce s-a liberat de „iluziile legate de rolul Occidentului și de ajutorul lui în vederea intrării rapide pe bază de egalitate a Rusiei în structurile politice și economice occidentale”, diplomația rusă manifestă mai mult realism, deși „a apărut pericolul... alunecării pe pozițiile antioccidentalismului”.

MIRCEA NICOLAESCU

Așa cum se știe, secretarul general al NATO, Xavier Solana, în urma convingerilor avute recent cu generalul Alexandr Lebed, în calitatea pe care o avea acesta de secretar al Consiliului Securității Rusiei, a declarat că propunerea Rusiei de a încheia un acord cu NATO **înaintea** extinderii Alianței este inaceptabilă și s-a pronunțat pentru ca procesul de negocieri cu Rusia să se desfășoare paralel cu și independent de procesul

ROMÂNIA SI NATO

Opțiuni și controverse într-o dezbatere cu informații și argumente mai puțin... dezbatute

extinderii NATO, iar complicațiile care pot apărea în unul sau altul din aceste procese nu trebuie să influențeze cu nimic mersul celuilalt proces.

VASILE ȘANDRU

Acest proces se deosebește, desigur, în mod pozitiv de cel propus de Rusia. Este totuși de așteptat că, dată fiind natura democratică a NATO, în cazul în care, în negocierile cu Rusia, vor fi abordate probleme afectând interesele țărilor ce nu vor fi devenit încă membre ale Alianței, aceste țări să poată să informeze și să aibă posibilitatea să-și susțină punctele de vedere în cadrul acestor negocieri.

Năzuința României și a altor state din Europa Centrală de a adera la NATO nu este determinată de intenții agresive față de Rusia sau de tendință de a nesocoti interesele reale de securitate ale acestora. Îar dacă, prin absurd, vreuna din ele ar nutri asemenea intenții, este o aberație să se credă că NATO ar putea fi dispusă (prin consens!) să-și pună resursele la dispoziție pentru o aventură de acest fel. În fond, dacă cineva este îndreptățit să fie neliniștit pentru propria securitate, acestea sunt tocmai țările din Europa foste participante la Tratatul de la Varșovia sau republici unionale sovietice. Din punct de vedere militar, ele nu pot amenința pe nimeni, ci, dimpotrivă, sunt vulnerabile în fața oricărei mari puteri militare; cu atât mai mult, dacă aceasta dispune de armament nuclear, iar în cadrul ei nu s-a stabilizat încă pe deplin o putere democratică, deschisă colaborării pe bază de egalitate cu țările care au fost lăsate cu forță timp de decenii în sfera de dominație a predecesorului acestor puteri. Aderarea acestor țări la Alianța Nord-Atlantică este în prezent singura soluție

viabilă atât pentru securitatea și stabilitatea lor, cât și pentru linia Rusiei, pentru care se deschid posibilități nelimitate de dialog și o nouă colaborare fructuoasă cu tinerele democrații din acest spațiu european cu un trecut atât de frântătat.

MIRCEA NICOLAESCU

În legătură cu aderarea României, ca și a altor țări central și est-europene la N.A.T.O. ar trebui, cred, să abordăm și problema rolului O.S.C.E. și al altor organisme europene în acest proces, ca și, bineînțeles, problema raporturilor dintre ele și N.A.T.O.

VALENTIN LIPATTI

Problema O.S.C.E.

Este firesc și oportun, într-adevăr, să ne întrebăm, în acest context de preocupări, care este rolul Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) în noua arhitectură europeană și, implicit, care sunt relațiile sale cu celealte instituții europene și euro-atlantice. Cred, însă, că pentru aceasta este nevoie să reamintim pe scurt geneza și evoluția procesului care a dus la constituirea OSCE. În perioada „războiului rece” și a confruntării Est-Vest, Conferința de la Helsinki (1973-1975) a însemnat, fără îndoială, momentul major al unei destinderi relative și a deschis, prin Actul său final, perspective multiple întregerii și colaborării paneuropene. „Momentul Helsinki” a fost însă repus în cauză și poluat ulterior de practicile confruntării și polemicilor dintre Est și

OPINIA NAȚIONALĂ

Vest. În perioada 1976-1989, „procesul CSCE” a bătut, ca atare, pasul pe loc, fără a se întrerupe și, mai ales, fără a renunța la normele procedurale care i-au conferit forță și originalitatea.

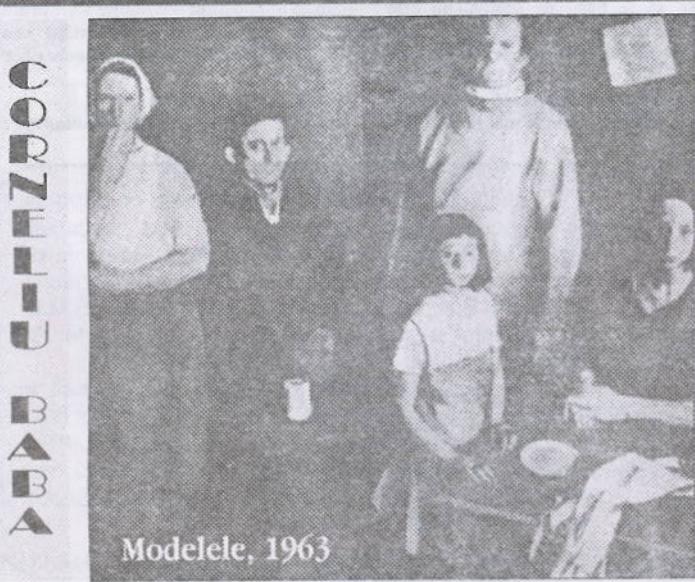
Mutățiile intervenite pe eșicierul european după 1989 au făcut ca, împărțind același sistem de valori, europenii să poată înlocui confruntarea dintre ei prin relații de parteneriat și conlucrare. Numai că preeminența organismelor occidentale în spațiul european - N.A.T.O., Uniunea Europeană, Uniunea Europei Occidentale, Consiliul Europei - a dus la marginalizarea „procesului CSCE” și, ceea ce a fost și mai periculos, la derogarea de la regulile democratice (precum consensul) care au definit Conferința de la Helsinki și Urmările sale instituționale. Un revîrșit s-a produs în decembrie 1994, când **summit-ul** statelor participante la CSCE, care a avut loc la Budapesta, a hotărât înființarea OSCE și i-a atribuit competențe sporite, chemate să-i confere un rol semnificativ în noua arhitectură europeană.

CONSTANTIN VLAD

Există, oare, reale posibilități, în actuala situație internațională, pentru ca OSCE să poată, cu adevărat, juca un asemenea rol? Pe ce că și cu ce mijloace s-ar putea înainta în această direcție?

VALENTIN LIPATTI

Instituțiile europene și euro-atlantice ale Occidentului, de care am amintit, înțeleg să-și mențină competențele, ba chiar să-și le dezvolte, fiind hotărâte să joace un rol primordial în viața politică, economică, culturală sau tehnico-științifică a Europei. Ele și-au regândit în bună măsură opțiunile, tactica și strategia și reușesc să se impună tot mai mult în concertul european. Primirea de noi membri pentru a deveni structuri paneuropene constituie, ca atare, un obiectiv prioritar. În aceste condiții, OSCE, după părerea mea, face, vrând-nevrând, „double emploi” cu instituțiile europene și euro-atlantice amintite. În aceste circumstanțe, ce rămâne de făcut pentru ca OSCE să nu devină treptat doar un club de dezbateri sterile? Competențele OSCE ar trebui, cred, lărgite și consolidate. Astfel, diplomația preventivă și rolul său în stingerea conflictelor și tensiunilor ar trebui potențiate de „un braț armat”, pe care îl-ar putea furniza, bunăoară, Uniunea Europei Occidentale. Acțiunea OSCE în domeniul respectării drepturilor omului și „monitorizării” progreselor democrației în țările europene aflate în tranziție ar trebui dublată de o acțiune susținută în domeniul cooperării economice, tehnico-științifice și în protejarea mediului înconjurător. Aceasta, fără a mai vorbi de rolul pe care OSCE este chemată să-l joace în continuare în ceea ce privește adoptarea măsurilor de creștere a încrederei și securității și de dezarmare convențională la nivel regional. Pentru aceasta este, însă, nevoie ca relații complementare, de înțelegere și conlucrare, și nu de rivalitate, să se instaureze între toate organismele menționate. În fine, cred că OSCE trebuie să-și mențină, ca pe o zestre de aur, normele democratice și să nu devină un pseudo-consiliu de securitate, în care țările mici să fie la cheremul marilor puteri.

La comemorarea marelui dispărut în noiembrie 1940

NICOLAE IORGA

Sfaturi pe întuneric

VIITORUL STATELOR MICI

Odată, pe vremea lui Napoleon I-ii, pe aceea a lui Bismarck, Europa avea un singur stăpân. Astăzi, după rezultatul acelui întâlnire de la München, în care s-au pus jaloanele noii politici europene, se poate spune că ea are patru. De această situație va trebui să înțeală seama oricine, cel puțin o bucată de vreme, mai lungă sau, cum se arată, foarte scurtă, până când se va dovezi și ce slăbiciune prezintă acest sistem al unei tetrahhii, care se poate întâmplă să nu aiă mult mai mulți sorti de durată decât Tetrahhia imperială care, sub acvila Romei de odinioară, împărtea de fapt lumea în patru bucăți. Până la această probă a sistemului celui nou care să-să substituie unui vechi sistem, dovedit nefrantic, în zodia aceasta a celor patru domni ai lumii va trebui să trăiască orice organizație politică de proporții mai modeste.

Evident că acei care vor fi de acum înainte supravegheti, chemați la ordine, amenințați, aduși la hotărâri de multe ori împotriva intereselor lor, se vor folosi de acest fapt prielnic că, în loc să se îndrepte către o singură putere dominoatoare, vor avea alegerea de a întreba după voie la Roma, la Berlin, la Londra, la Paris. Din rivalitatea firească între membrii acestui condominiu, vor folosi aceea cări, dacă ar fi fost dați pe seamă unuia singur, ar fi trebuit să facă sacrificii și mai dureoase, să se plece la acte de supunere și mai umiltoare.

Nimeni nu va spune că această soluție este cea bună. Evident că era preferabil sistemul, la care astăzi nu se mai poate găsi nimic, după sfârșitul sforjărilor de la Geneva, care au avut numai îndoială dezavantaj: de a porsi de la interesele unei singure mari puteri și de a crede că prin discursuri și prin rezoluții în vid se poate reglementa soarta lumii: sistemul de sfatuiră a popoarelor între dănsene, de concesii mutuale, de aranjamente pașnice, de

formule legale, care ar fi trebuit căutate la Haga. Dar ce să ne mai gândim la lucrurile pe care le-a voit o nobilă ideologie, pe care le-a pus în practică anumite interese, destul de vizibile și care, în fața unui șir de brutalități, cum este, înainte de oricare, atacul japonez împotriva Chinei, a trebui să abdice de la un prestigiu pe care nu avea nici un mijloc material de a-l susține!

Dacă însă, în locul acestui regim de dezbatere internațională și de rezoluții luate în majoritate sau în unanimitate, ar fi rămas numai o tendință imperialistă, ca acelea mai vechi despre care am pomenit la începutul acestei lămuriri, și mai rea ar fi fost soarta acelor fundații de caracter național, datorite unor rase pe care fatalitatea antropologică, sau numai împrejurări neprienește de-a lungul istoriei lor le-a impiedicat de a întemeia ceea ce se numește un stat mare.

Dar, trebuind ca statele mici de acum înainte să asculte, în atât de chestiuni, față de pretențiile când ale unuia, când ale altuia din cei patru dominanți, ele pot opune, în lipsa unor mijloace militare și economice capabile de a le garanta existența și integritatea hotărelor, argumente de drept și de bun sim, dintre care, dacă cele dință pot fi ușor respuse de oamenii obișnuși cu acte ilegale, celelalte nu se poate să nu fie ținute în seamă.

Desigur, că nu mai este vremea iluziilor care consistau în a crede că, dacă un număr de state mai mici se unesc între dănsene, aceasta înseamnă că ele pot să constituie o putere mare. Așa s-a crezut în momentul când aici, la noi, ni se dădea recomandarea de a fi „buni cetățeni ai Micii Întelegeri” și când această „Mică Întelegere” era prezentată așa ca încă o Mare Putere care, vorbind când prin gura cehoslovacă, când printr-o iugoslavă, când printr-o românească, ar fi putut să impună și să păs-

treze o anumită situație.

Nu. Statele mici sunt date de acum înainte să se gândească nu la astfel de „pacte”, care s-au dovedit trecătoare și nefective, ci la propria lor apărare și, pe lângă aceasta, la constinația care se desface pentru dănsene din cunoașterea rosturilor lor, din convingerea că aceste rosturi sunt suficiente pentru ca să pretindă că li se menține libertatea și ceea ce se mai poate numi, în timpurile noastre, independența.

N-a existat până acum nici o epocă din istoria omenirii în care neamurile să nu fi fost siliște, să nu se fi simțit date de a se lega de un principiu, de a se reclama de la o teorie.

Toate aceste principii și toate aceste teorii au într-însele, fără îndoială, o îndreptățire, deși nici una nu poate să pretindă că îndreptățirea aceasta este așa de mare, fără să nu se gândească cineva la alte idei decât acelea pe care le sprijină ele. În succesiunea acestor principii dominante, astăzi arătăcătore deosebită principiu național. Potrivit cu acest principiu național, toți oamenii care fac parte dintr-o națiune trebuie să trăiască în același stat. Niciunu nu poate fi mai atrăgător decât această lozină, în care s-ar zice că se păstrează și un fel de caracter sacru. Națiunea este deci sfântă și, în sfîrșitul ei, ea își îngăduie tot ce poate să servească interesele ei legitime, care decurg din înșăși ființă ei, păstrată în anumite hotare, când mai largi, când mai strâmte, de-a lungul veacurilor.

Anglia reprezintă popor englez: în această privință nu poate fi nici o îndoială. Prin opera minunată a regilor Franciei, opera aşa de puțin recunoscută de urmășii lor, din mai multe semințe a ajuns să se intemeieze poporul francez, deplin unitar în ce privește tendințele sale, cu toate că își și colo se păstrează, peste deosebirile de rasă, pe care nu le poate deosebi de nimic, și amintirile de limbă, care arată cătă deosebire a fost în trecut.

Germania și-a însușit teritoriul austriac și a ciopărțit Statul creat la sfatuirile din Paris pentru poporul ceh și pentru poporul slovac, considerate ca o singură rasă, apelând la acest caracter național, din care Berlinul a căutat să tragă până astăzi numai o parte din consecințe, căci ne putem aștepta și la altele.

Dar, dacă se invocă principiul național pentru unii, nu se poate să se declară, în alte împrejurări, că acest principiu nu are nici o valoare pentru alții.

N-ar fi existat o garanție pentru statele mici, dacă el ar fi avut un caracter ambiguu deși, din cauza unor interese care sunt capabile să înfrunte sentimentul național și să-l biruie măcar în parte, putem vedea astăzi o lume multă, deși împărțită între trei, patru rase, în Elveția și, cu toată discordia dintre valonii de limbă franceză și flamanzii de dialect german, nu s-a cerut în Belgia niciodată, fățu, o desfăcere după elementele acestea naționale divergente.

Dar, pentru deosebirile acestea naționale, care sunt, dacă observă cineva lucrurile de aproape, deosebirile de limbă, Suedia, legată o bucată de vreme, sub dinastia Bernadotte, de Norvegia, s-a despărțit de tovarășii care sunt vecinii ei de astăzi.

Tot așa, tratatele din Viena creaseră, pentru dinastia de Orange, un stat al Tărilor-de-Jos, în care belgienii, așa cum sunt ei cu caracter dublu, se găsesc alături de olandezii, și încă de la 1830 despărțirea între aceste două elemente componente s-a impus.

Ce mai rămâne prin urmare în Europa, cu o foarte slabă excepție, nu este altceva decât un număr de state mici, sprijinite pe principiul național.

Tuspatru dominatori să ceară ceea ce s-ar putea cere, în virtutea altui principiu, acela care izolează Statul Sovietelor: ca o națiune să părăsească forma pe care și-a dat-o, în marginile acestei vorbiri a unei singure limbi? Evident că nu.

Dar, dacă, totuși, aceasta s-ar face, împotriva unui principiu pe care l-a

27/28 noiembrie 1940

Una din noptile tragică ale istoriei românești: asasinarea lui NICOLAE IORGA

Valeriu RÂPEANU

Toate puteau fi crezute, toate puteau fi imaginare afară de faptul că în orele ce despart noaptea de ziua trupul neînsuflețit care zăcea pe marginea unui sănă din apropierea Ploieștiului era al celui ce fusese mintea cea mai luminată a țării. Al celui ce scriese o operă strălucitoare pe tărâmul istoriografiei, al literaturii, al ziaristica, care ilustrase oratoria parlamentară ca nimenei altul și fusese cel mai de seamă Profesor al țării, iar numele său purta numele țării în adunări savante, congrese, conferințe, lectii în mari centre universitare din Europa și America. Al celui care așezase la temelia gândirii și acțiunii sale dragostea de patrie, de poporul românesc, de trecutul său, pe care l-a pus în lumină ca un adevarat om de știință și cu înflăcărarea ce-l caracteriza ori de câte ori vorbea despre oameni și fapte la care adera susținute. Nu dimensiunile cantitative ale operei lui Nicolae Iorga ne uimesc, ci cele calitative: faptul că el a fost istoricul marilor fresce universale și naționale, că a fost cel dintâi care a așezat istoria Românilor în contextul istoriei universale, că a reconstituit cel dintâi istoria multor domenii ale civilizației noastre (presă, comerț, biserici, armată etc.), că a avut o concepție totală asupra istoriei și nu una răsfrânată în detaliu. Și în același timp, Nicolae Iorga a fost cel mai de seamă memorialist al țării noastre. Prin cărțile sale cu caracter autobiografic *O viață de om, Supt trei regi*, Nicolae Iorga înfățișează o istorie personală, desfășurată ca o fastuoasă pânză a unei vaste reconstituiri a tuturor domeniilor societății românești, comparabilă prin forță reconstituiri cu monumentală carte a lui Goethe *Poezie și adevăr*. A fost, în același timp, cel mai de seamă portretist din istoria literaturii române și seria celor patru volume din galeria *Oamenilor care au fost* reprezentă un model nepieritor al conciziei cu care Nicolae Iorga trasa viața și fapta unui om văzut în mediul formării și acțiunii sale.

A fost, în același timp, și autorul unor note de drum din țară și din străinătate care însemnări de o mare densitate trasează ceea ce cade sub incidența privirii sale și reînvie icoane ale trecutului, sensibil la ceea ce era fapt de cultură și expresie a vieții de fiecare zi.

Și a fost, așa cum spuneam, un orator desăvârșit, un orator care a mișcat inimile și sufletele prin lecturile, conferințele, discursurile sale. Odă cu înflăcărare Radioului în țara noastră, Nicolae Iorga a devenit unul din cei mai activi, mai prețuji și mai ascultați conferențari pe calea undelor. El însuși a alcătuit o selecție de două volume din aceste conferințe până la sfârșitul anului 1938, care au apărut în 1936 și 1940 cu titlul *Sfaturi pe întuneric*. Editura Minerva mi-a încredințat misiunea reeditării lor integrale, cu un studiu introductiv, note și comentarii. Cele două volume vor apărea în colecția „Biblioteca pentru toți” în cursul acestei săptămâni. Nicolae Iorga își exprimă în aceste conferințe gândurile sale despre evenimentele importante ale vieții interne și externe, trasează evoluția în concepția poporului nostru a unor noțiuni fundamentale (*frumos, țară, drept, dreptate, carte* etc.), evocă personalități ale istoriei naționale, ia atitudine împotriva extremității dreptate românești. Ceea ce avea să-i aducă sfârșitul, deoarece o echipă a „Gărzii de fier” îl va ridica de la Sinaia, unde se afla la masa de lucru, și îl va ucide.

Din volumul Sfaturi pe întuneric - care va apărea zilele acestea - înfățișăm conferința „Viitorul statelor mici”, conferință jinută imediat după ce patru puteri europene - Germania, Italia, Franța, Anglia - au hotărât dezmembrarea Cehoslovaciei. Conferința atestă demnitatea lui Nicolae Iorga și vizionarismul său. (p. 167-170)

rostit domnul Hitler în zilele din urmă, zicând că lui nu-i trebuie cehoslovaci, ci numai germani de ai săi, cei căștagiți astfel, împotriva drepturilor naționale, ar putea ei fi prefăcuți vreodată în cetățeni credincioși ai statului cuceritor?

Și, să se bage de seamă, nu este vorba de un grup național care s-ar fi desfăcut din întregimea rasei pentru a se alipi la un stat de altă limbă, ci de oameni care vin, aducând cu dânsii, de o singură generație, sau de mai multe, de-a

lungul secolelor, amintirea unui stat care și-a avut și zilele bune și momentele de glorie.

lată ceea ce, în principiu, ca și în imposibilitatea unei amalgamări cu acei care ar fi să învelească imperiul, mi se pare că ar constitui o garanție a viitorului statelor pe care un neîndreptățit sentiment de trufie le numește „statelor mici” ale Europei.

14 octombrie 1938.

REVISTA OPINIA națională

Tiparul executat de
DRAGO PRINT GRUP

Tipografia F.E.D.

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:

Mariana IONIȚĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon: 330.68.45

Costul unui abonament trimestrial este de 3600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poștal sau dispozitive de plată pe adresa: Fundația „România de Mâine”, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B. Abonamentele se pot face și prin oficile poștale din întreaga țară.

Revista „OPINIA NAȚIONALĂ” se află înscrisă în Catalogul de presă „RODIPET” la poziția 2111.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „RODIPET” S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr. 1, Sect. 1, București - România.